

УДК 37.091.26:011:37.091.279.7(045)
DOI: 10.24144/2524-0609.2022.51.167-170

Теличко Наталія Вікторівна

доктор педагогічних наук
професор кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання
Мукачівський державний університет, м.Мукачево, Україна
natura.carpaty@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0001-6776-8952>

Моргун Ірина Валентинівна

старший викладач
кафедра англійської мови, літератури з методиками навчання
Мукачівський державний університет, м.Мукачево, Україна
irmorhun11@gmail.com

ТЕСТУВАННЯ ЯК ОДИН З НАУКОВО ОБГРУНТОВАНИХ ДОСЛІДНИЦЬКИХ МЕТОДІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ВИМІРЮВАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Анотація. Метою статті є обґрунтувати доцільність застосування тестового контролю як однієї з сучасних світових тенденцій удосконалення навчального процесу, визначити сутність термінів і видів моніторингу якості навчання здобувачів освіти і тестування як інструменту педагогічного вимірювання їх навчальних досягнень. Застосовані методи дослідження: аналітичний та описовий методи опрацювання теоретичних і критичних джерел та ресурсів; узагальнення отриманих наукових даних; синтез та узагальнення. У статті аналізується вітчизняний та закордонний досвід впровадження у практику педагогічної діяльності сучасних методів та технологій педагогічного оцінювання. Автори намагалися представити найбільш апробовані й зрозумілі підходи до моніторингу й тестування, відображені в монографіях, посібниках, наукових й науково-методичних статтях, а також враховували власні напрацювання дослідження цієї проблеми. Визначено сутність термінів і видів моніторингу якості навчання здобувачів освіти і тестування як інструменту педагогічного вимірювання їх навчальних досягнень. Результати дослідження дозволяють переконатись у тому, що практичне використання тестового контролю є однією з сучасних світових тенденцій удосконалення освітнього процесу та важливим елементом професійної підготовки в закладах вищої освіти студентів-магістрів, як майбутніх учителів є науково-дослідна діяльність, яка активізує їхню пізнавальну діяльність, формує творче ставлення до вирішення проблеми науково-педагогічного дослідження.

Ключові слова: педагогічне вимірювання, інструментарій моніторингу, тестування, класифікація тестів.

Вступ. Упродовж тривалого часу тести уклали як інструмент індивідуального вимірювання, однак масовість тестування зумовлена необхідністю переходу від індивідуальних тестів до групових, основним завданням яких є вимірювання рівня інтелектуального розвитку, успішності здобувачів освіти з певних дисциплін за визначений період навчання. Оскільки система завдань у тестовій формі є порівняно новим видом поточної та тематичної перевірки знань здобувачів освіти, а також організації самостійної роботи та самоконтролю, тому в освітньому середовищі приділяється значна увага тестовим технологіям. Це пов'язано не лише з уведенням до освітнього процесу тестового контролю й підвищенням вимог до нього, а й зі стандартизацією процедур оцінювання навчальних досягнень суб'єкта.

Застосування тестування як одного з науково обґрунтованих дослідницьких методів педагогічного вимірювання та оцінювання надійно увійшло у світову освітянську та педагогічну практику. На теренах освітньої системи нашої країни цей процес також актуалізується, зокрема, змінюються наші уявлення щодо придатності та педагогічні можливості тестів, форматів тестових запитань, методів обробки результатів, отриманих від тестування та їх інтерпретації.

Актуальність дослідження. Підвищення якості освіти, забезпечення їй рівня світових стандартів, поєднання разом з тим міжнародних орієнтирів та національних просвітницьких традицій, є одними з головних завдань освітянської політики нашої держави. У зв'язку з цим проблема підвищення надійності й дієвості контролю якості освіти набула особливої актуальності. В останні роки в Україні і закордоном

проводиться активна науково-дослідна й практична робота з розробки й апробації різних систем педагогічного контролю, побудованих, переважно, на нормативному тестовому контролі знань і вмінь здобувачів освіти. Крім цього, науково-дослідницька робота, яка вважається складовою професійної підготовки майбутніх магістрів, забезпечує формування елементів таких компетентностей як здатність здійснювати об'єктивний контроль та оцінювання рівня навчальних досягнень учнів; здатність до критичного аналізу, діагностики та корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду; здатність застосовувати сучасні методи і освітні технології, у тому числі й інформаційні, для забезпечення якості освітнього процесу в загальноосвітніх закладах.

Метою статті є обґрунтувати доцільність застосування тестового контролю як однієї з сучасних світових тенденцій удосконалення навчального процесу, визначити сутність термінів і видів моніторингу якості навчання здобувачів освіти і тестування як інструменту педагогічного вимірювання їх навчальних досягнень.

Застосовані методи дослідження: аналітичний та описовий методи опрацювання теоретичних і критичних джерел та ресурсів; узагальнення отриманих наукових даних; синтез та узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Одним з елементів освітнього процесу є контроль навчальної діяльності здобувачів освіти, метою якого є визначення академічної успішності кожного здобувача, аналіз отриманих в результаті контролю результатів та подальшої корекції організації освітнього процесу.

Відтак актуальним і доцільним у проектуванні

освітнього процесу є саме етап розробки системи контролю результатів навчальної діяльності. Не дивлячись на застосовані оптимальні методи та організаційні форми навчальної діяльності, найновітніші засоби надання інформації, важко зробити освітній процес цілеспрямованим та керованим, тим більше за відсутності налагодженої системи контролю, своєчасної перевірки та оцінки знань, умінь і навичок здобувачів освіти та зворотнього зв'язку.

У процесі організації освітнього процесу важливим є вибір методів і форм контролю навчальних досягнень здобувачів освіти. Обов'язковість забезпечення перевірки та оцінювання не тільки результату, а й передусім процесу навчання спонукає до пошуку об'єктивних методів контролю знань. Об'єктивність підходу до оцінювання полягає у необхідності застосування адекватного інструментарію. Фундаментальні дослідження тестування як методу педагогічної діагностики, висвітлені в роботах В.Беспалька, В.Гордієнко, Л.Дрібної, Л.Лисенко, О.Леонт'єв, Л.Паращенко, Л.Улітенко та інших.

Актуальність проблеми застосування вимірювань у освіті зумовлена, поперше, повномасштабним запровадженням зовнішнього незалежного оцінювання не тільки в системі середньої освіти, а й у системі вищої освіти, подруге, масовим застосуванням тестових технологій у освітньому процесі навчальних закладів усіх рівнів, по-третє, використанні тестування для добору персоналу роботодавцями, проведенням моніторингових досліджень у освіті тощо.

З'ясуємо передусім, що таке вимірювання в загальному розумінні та у контексті педагогічних вимірювань. Вимірювання (measurement) – це процес надання чисельного значення певному показнику відповідно до його кількісного прояву із застосуванням чітко визначених правил вимірювання. Тоді як метод вимірювання – це спосіб, за допомогою якого здійснюється надання кількісного значення показнику, який вимірюється.

Аналіз досліджень з проблеми вимірювань у педагогіці дозволяє говорити про його різноманітність, про відсутність єдиної думки. Найбільш повно розкриває суть цього поняття Н.Розенберг, який розглядає вимірювання в педагогіці як пізнавальний процес, сутність якого полягає в тому, що на підставі раніше отриманої числової системи (чи системи класів), ізоморфної емпіричної системи зі стосунками, експериментально визначають числові значення величин, що характеризують деякі ознаки педагогічних об'єктів або явищ, або вказують на клас, до якого вони відносяться» [2, с.23]. Відтак, педагогічні вимірювання можна схарактеризувати як процес відображення числами рівнів прояву якостей особистості або знань, умінь і навичок, що викликають інтерес; це практична освітня діяльність, яка має на меті отримання об'єктивних і інформативних оцінок рівня поточної і підсумкової успішності студентів. Освітні вимірювання надають змогу оцінити рівень знань здобувачів освіти та якість організації освітнього процесу в закладі освіти.

Ряд учених вважає недоцільним застосовувати словосполучення «педагогічні вимірювання», аргументуючи тим, що англійський відповідник «Educational Measurement» перекладається як освітнє вимірювання, а не педагогічне. Педагогічні вимірювання швидше галузь або один із напрямів, складник освітніх вимірювань, адже, виходячи з положення, що основним (але не єдиним) інструментом вимірювань латентних характеристик особистості

є тест, то інструментом педагогічних вимірювань є педагогічний тест. Водночас, метод педагогічного тестування не вичерпує собою різноманіття методів сучасних освітніх вимірювань, які здійснюються за допомогою широкого набору інструментів [4, с.42].

Виокремлюють три основних підходи, з позицій яких розглядаються освітні вимірювання у науковій літературі: як наукова теорія (сукупність достовірних наукових положень, цілісна органічна система, що розвивається, розкриває причини й закономірності явищ, виконує синтетичну, методологічну, пояснювальну та прогностичну функцію); як напрям освітньої діяльності (процес, який складається з визначення мети, завдань, предмету (латентні характеристики, емпіричні референти), об'єкту (репрезентативної вибірки, групи осіб) вимірювання; добору, конструювання та використання інструментарію (тести, анкети, опитувальники, шкали); опрацювання, аналізу та інтерпретації результатів вимірювання); як процес присвоєння числових значень (надання кількісних оцінок якісним характеристикам).

Освітні вимірювання – це наукове знання, яке вивчає історію, теорію та методику розроблення і застосування інструментарію вимірювань досягнень у всіх сегментах освітньої сфери, застосування математико-статистичного аналізу до результатів вимірювань та їх інтерпретацію. За Л.Дрібною [1, с.40] основною метою освітніх вимірювань є здобуття і представлення об'єктивних відомостей про фактичний рівень навчальних досягнень. Л.Улітенко [3, с.80] дещо розширює мету і зазначає, що вона полягає у здобутті числових еквівалентів прояву ознак, які цікавлять дослідника. Звідси, на його думку, основний предмет теорії освітніх вимірювань – це розроблення якісних тестів для вимірювання рівня і структури підготовленості учнів, студентів, а також ефективних і якісних показників освітньої діяльності.

У галузі вивчення різноманітних методів контролю отримано вагомий здобутки. Науковцями визначено зміст та завдання контролю, насамперед тестового, його функції в процесі навчання; основні вимоги до розробки контрольних завдань; створено класифікацію контрольних завдань; проаналізовано особливості організації контролю різних видів мовленнєвої діяльності, іншомовних мовних та мовленнєвих умінь і навичок; розглянуто особливості контролю у початковій, основній та старшій школі (М.Брейгіна, Ж.Вітковська, М.Володін, В.Гордієнко, Л.Лисенко, О.Леонт'єв, О.Поляков, В.Рись, О.Товма, С.Фоломкіна, М.Штульман, Г.Юдис тощо). Важливими у процесі контролю й оцінки навчальної діяльності здобувачів є принципи систематичності, об'єктивності, диференційованості, урахування індивідуальних особливостей учнів, єдності вимог, педагогічного такту, доброзичливості, педагогічної культури, тощо.

Говорячи про методи контролю знань, умінь та навичок учнів, виокремлені такі методи, як: усна та письмова перевірка, практична та тестова перевірка. Більш детально розглянемо тестову перевірку. Зокрема, метод тестування передбачає, що інструментом вимірювання є тест, сформований із тестових завдань, процедурою вимірювання є тестування, методом оцінювання є шкалювання. У випадку педагогічного вимірювання, тестування – це метод вимірювання певного рівня знань екзаменованого. Тест складається із сукупності тестових завдань, підібраних за певними правилами, про що йтиметься далі. У науковій літературі використовується багато визначень поняття «тестування», запропонованих, як

правило, психологами [1, с.17].

Погоджуємось з твердженням, що тестування – це звичайний науковий метод дослідження однієї або кількох ознак особи, які емпірично розрізняються, мета якого – визначити відносну ступінь прояву ознаки особи на основі максимального використання кількісних показників» [6, с.32]. У педагогічних дослідженнях не можна задовольнитися цим визначенням, оскільки воно не включає критеріально-орієнтоване тестування.

Не можна не погодитись з твердженням, що тестуванням можна вважати загалом всі контрольовані ситуації, в яких, по-перше, діагностично-релевантна поведінка викликається стандартними подразниками і для яких, по-друге, розроблено правила інтерпретації, що дозволяє на підставі спостережуваної поведінки зробити висновок про наявність та ступінь прояву здібностей» [3, с.79].

Існують різні погляди щодо визначення сутності поняття «тест». Слово «тест» походить від англ. test – випробування, перевірка. Нам імпонує думка, що термін «тест» може використовуватися для позначення: методу педагогічного вимірювання; інструменту педагогічного вимірювання. Слово «тест» у першому значенні має науковий аспект і використовується вченими-тестологами у процесах розроблення стандартизованих тестів та теоретичному обґрунтуванні обраних способів оцінювання отриманих результатів відповідно до класичної теорії тестів або сучасної теорії тестів. Друге значення частіше використовується в практичній галузі: у безпосередніх розробників конкретних тестів та у виконавців тестів. Частіше використовується саме друге значення.

Тести контролю навчальних досягнень активізують пізнавальну діяльність здобувачів освіти, сприяють розвитку в них умінь концентруватися, робити правильний вибір, усувати неточності й неповноту у формулюванні певних тверджень, а найголовніше – саме за допомогою тестів процес перевірки навчальних досягнень здобувачів освіти (рівень їхніх знань з предмета, сформованість у них відповідних умінь і навичок) значно об'єктивується й убезпечується від суб'єктивної думки викладача, забезпечують для кожного з учасників освітнього процесу реально рівні умови під час контролю результатів навчання. Загалом перевага тестів над іншими формами контролю є найсуттєвішими, оскільки суб'єкти навчальної діяльності та ті, хто навчає чи контролює, на перше місце ставлять саме об'єктивність та ймовірність тесту як форми контролю й оцінювання знань, умінь, рівнів сформованості лінгвістичної компетентності здобувачів освіти. Отже, тестові завдання мають суттєві переваги над іншими формами контролю: вони високотехнологічні, можуть розроблятися, проводитися й перевірятися з використанням комп'ютерної техніки, всіх класифікаційних типів, потребують невеликих часових ресурсів для проведення та перевірки, порівняно нескладні в проведенні, що дає змогу спростити саму процедуру контролю від його підготовки та здійснення до перевірки й аналізу, а також вивільнити час для інших видів та форм роботи; також вони дозволяють викладачеві динамічно визначити рівень сформованості ключових та фахових компетентностей здобувачів освіти.

Відмінності тестового контролю від інших форм контролю полягаю у його чіткому плануванні, у стандартизованому форматі, наявності статистичних характеристик, спеціальних шкал, які співвіднесені зі стандартизованими нормами, для отримання результатів тестування, оцінок точності вимірювання.

Надійність і об'єктивність оцінювання залежатиме й від відносно повного відображення в тесті змісту навчальної дисципліни, вивченої теми тощо, збалансованого представлення як основного теоретичного матеріалу (розуміння понять, знання теоретичних положень, значення термінів та ін.), так і завдань практичного характеру, що перевіряють сформованість основних умінь і навичок.

Крім того, при проектуванні тесту, треба враховувати, що запропоновані завдання мають бути різноманітними за змістом і формою, а це дасть змогу уникнути монотонності та забезпечити постійну й стійку мотивацію здобувачів освіти до роботи. Не варто обмежуватися тільки завданнями з вибором однієї правильної відповіді. Готуючи матеріали для педагогічного вимірювання, викладач (укладач тестів) повинен збалансувати завдання за складністю. Для цього рекомендується включати завдання приблизно в такій пропорції: 25% – легких, 25% – складних, 50% – середнього рівня складності. Такий розподіл відобразить співвідношення сильних, середніх і слабких здобувачів освіти у групі, тобто сприятиме спроєктованому надійному й об'єктивному оцінюванню.

Узагальнені моніторингові дослідження, як за сіб діагностики, повинні давати інформацію для пошуку відповідей на питання навіщо, чому і як вчили (навчили). Проте не слід перебільшувати роль моніторингових досліджень (і тестових технологій як їх інструменту) у системі освіти: в деяких випадках вони доречні й ефективні, в інших – ні, і це також є важливою складовою освітньої культури.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, застосування тестових технологій, статистичних методів обробки і аналізу процедури оцінювання, обсягу і якості знань здобувачів освіти виправдано наступним: дозволяє виміряти рівень знань, умінь і навичок здобувачів освіти, відділити знання від незнання або антизнання; відповідає умовам відтворюваності й порівнюваності результатів, так як ґрунтується на об'єктивних показниках, нівелює суб'єктивні фактори при оцінюванні академічних досягнень здобувачів освіти, зокрема упередженість до здобувача освіти з боку викладача; дозволяє підготувати і провести оцінювання в потоці; обробити й проаналізувати великий обсяг інформації щодо рівня якості знань великої кількості здобувачів освіти; усуває труднощі щодо вибору форм представлення і рівня деталізації підсумкової інформації, забезпечує ефективність її аналізу й прийняття оптимальних рішень на відповідному рівні в залежності від поставлених цілей і завдань, тобто реалізується єдність вимог до контролю якості знань з боку науково-педагогічних працівників; забезпечує можливість складання для кожного здобувача освіти індивідуального, але типового завдання; - виступає інструментом попереднього контролю здобувачем освіти власних знань, оцінки їм власної готовності до певного виду контролю (поточного, модульного, підсумкового, залишкових знань, атестаційного); може виступати фактором усунення невпевненості у своїх силах, боязні іспиту, або навпаки невваженої переоцінки рівня своїх знань, безпечного відношення до підготовки до атестації. Науково обґрунтоване й методично грамотне організоване тестування дозволить викладачеві досягти настільки важливий зворотній зв'язок, який забезпечує управління навчальним процесом, і буде сприяти, таким чином, підвищенню його ефективності.

Список використаної літератури

1. Дрібна Л.В. Тестування як засіб контролю якості навчання іноземної мови. Соціум. Наука. Культура, 2012. № 4. С.39–48.
2. Парашенко Л.І. Тестові технології у навчальному закладі: метод. посіб. Київ: Майстерня книги, 2006. 217 с.
3. Улітенко Л.М. До проблеми сутності тестування. Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки. 2008. № 1. С.77–80.
4. Челомбітко Т.В. Тестові технології в оцінюванні знань: тези XVI Міжнар. наук.-пр. конф. «Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки» (Харків, 15-17 березня 2012 р.). Харків: Видавництво ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2012. С.252–254.
5. Bachman L.F. *Fundamental Consideration in Language Testing*. Oxford: Oxford University Press, 1990. 408 p.
6. Cohen A.D. *Studying learner strategies: How we get the information*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1987. P.31–40.

References

1. Dribna, L.V. (2012). Testuvannya yak zasib kontrolyu yakosti navchannya inozemnoyi movy [Testing as a means of quality control of foreign language learning]. *Sotsium. Nauka. Kul'tura*, 4, 39–48. [in ukrainian].
2. Parashchenko, L.I. (2006). *Testovi tekhnolohiyi u navchal'nomu zakladi* [Test technologies in an educational institution]. Maysternya knyhy. [in Ukrainian].
3. Ulitenko, L.M. (2008). Do problemy sutnosti testuvannya [To the issue of the essence of testing]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Humanitarni nauky*, 1, 77–80. [in Ukrainian].
4. Chelombitko, T.V. (2012). Testovi tekhnolohiyi v otsynuyanni znan' [Test technologies in the assessment of knowledge]. *Proceedings of 16th International Scientific Practical Conference – Vyklyadannya mov u vyshchykh navchal'nykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zv'yazky* (pp.252–254). Vydavnytstvo KHNU imeni V.N.Karazina. [in Ukrainian].
5. Bachman, L.F. (1990). *Fundamental Consideration in Language Testing*. Oxford University Press.
6. Cohen, A.D. (1987). *Studying learner strategies: How we get the information*. Prentice-Hall.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2022 р.

Стаття прийнята до друку 15.10.2022 р.

Telychko Natalia

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Department of English Language, Literature with Teaching Methods
Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine

Morhun Iryna

Senior Lecturer
Department of English Language, Literature with Teaching Methods
Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine

TESTING AS ONE OF THE SCIENTIFICALLY BASED RESEARCH METHODS OF PEDAGOGICAL MEASUREMENT AND EVALUATION

Abstract. The article purpose is to substantiate the expediency of using test control as one of the modern world trends in improving the educational process, to determine the essence of terms and types of monitoring the quality of students education and testing as a tool for pedagogical measurement of educational achievements. Applied research methods: analytical and descriptive methods of studying theoretical and critical sources and resources; generalization of received scientific data; synthesis and generalization. We analyzed the domestic and foreign experience of introducing modern methods and technologies of pedagogical evaluation into the practice of pedagogical activity. Undoubtedly, today, when the issue of the quality of education and the tools for its measurement are widely discussed and debated, it is impossible to cover the entire set of aspects related to this problem, to reduce them into one consistent whole. The authors tried to present the most proven and understandable approaches to monitoring and testing, reflected in scientific publications, and also take into account their own research on this problem. The essence of the terms and types of monitoring the quality of education of education seekers and testing as a tool for pedagogical measurement of their educational achievements are determined. The results of the study make it possible to make sure that the practical use of test control is one of the modern world trends in improving the educational process and an important element of professional training in institutions of higher education of master's students, as future teachers, is a scientific and research activity that activates their cognitive activity, forms creative attitude to solving the problem of scientific and pedagogical research.

Key words: pedagogical measurement, monitoring tools, testing, classification of tests.